

Jak wynika z przytoczonych przykładów, cytotoksyczność uwalnianych jonów była badana i analizowana przez wielu autorów, jednak zastosowane w badaniach zróżnicowane metody spowodowały, że uzyskane wyniki były trudne do bezpośredniego porównania. Niemniej jednak potencjał cytotoksyczności wykazuje istotny poziom zgodności. Na przykład potencjał cytotoksyczności jonów metali wahał się od 15 $\mu\text{mol/l}$ dla cynku (Zn^{+2}) do prawie 3000 $\mu\text{mol/l}$ dla glinu (Al^{+3}). Wataha i wsp. (1991) wykazali, że czas ekspozycji komórek na działanie jonów metali wpływa na potencjał cytotoksyczny. Uzyskana wartość TC_{50} dla jonów miedzi (Cu^{+2}) eksponowanej na działanie fibroblastów myszy Balb/C 3T3 uległa znacznej redukcji.

Jeżeli chodzi o ewentualny ujemny wpływ wypełnień amalgamatowych na stan zdrowia pacjentów, to niektórzy autorzy uważają, że materiał ten wywołuje wiele reakcji i objawów, np.: przewlekłe osłabienie i uczucie zmęczenia, bóle i zawroty głowy, uczucie suchości w jamie ustnej oraz zmiany o typie liszajowatym itp. Miejscowo amalgamaty mogą być przyczyną termicznych podrażnień miazgi, zwłaszcza przy nieodpowiednio założonych podkładach. Korozja wypełnień może prowadzić do przebarwień twardych tkanek zęba lub w przypadku wypełnień klasy V i II stanowić przyczynę przebarwienia rąbka dziąsłowego. Mogą stanowić źródło rozbudzania prądów elektrycznych, które mogą prowadzić do schorzeń ogólnych (takich jak: anemia, dermatozy, zaburzenia żołądkowo-jelitowe) albo miejscowych (*gingivitis* – zapalenie dziąseł, *stomatitis* – zapalenie jamy ustnej, *hyperkeratosis* – leukoplakia).

TABELA 8. Zakres badań nad działaniem ubocznym wypełnieniowych materiałów złożonych

Badane problemy	Metodyka		Działanie uboczne
Koncentracja monomerów resztkowych i wolnych wiązań podwójnych	Przed, po polimeryzacji (23-45%)		Cytotoksyczne
Wpływ czasu przechowywania materiałów złożonych na tolerancję biologiczną	Krótki 3 m	Długi 47 m (porównywalne)	Cytotoksyczne
Wpływ czasu utwardzania materiałów złożonych na cytotoksyczność	20 s (niezależnie od czasu utwardzania)	120 s	Cytotoksyczne
Wpływ materiałów złożonych chemo- i światłoutwardzalnych na miazgę	Przy nieszczelnym podkładzie albo braku podkładu		Drażniące (martwica)
Przeciek brzeżny (penetracja mikroorganizmów)	Szerokość szpary brzeżnej w μm , nieznaczna > 30 μm		Drażniące/cytotoksyczne

TABELA 9. Porównanie toksyczności komponentów żywicowych, jonów metali i nadtlenu wodoru na fibroblasty myszy 3T3 przy wartości TC_{50} po 24 godz. ekspozycji, wg Hanksa i wsp.

Rodzaj ocenianego związku	Skład chemiczny	Funkcja	Wartość TC_{50} $\mu\text{mol/l}$
Bis-GMA	2-fenylo-metakrylat glicydylu	Matriks-monomer	10^5
UDMA	2-metakrylat uretanu	Matriks-monomer	10^3
TEGDMA	2-metakrylat trójetylenu glicydylu	Matriks-monomer	10
CAMP	kamfochinon	Fotoinicjator	150
DHEpT	2-hydroksyetyl-p-toluidyny	Przyspieszacz polimeryzacji	900
Ag ⁺¹			14
Al ⁺³			3000
Cu ⁺²			160-400
Hg ⁺²			25
Zn ⁺²			15-180
Nadtlenek wodoru			300*

*Czas ekspozycji = 6 godz.